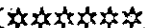

Nro. 27.

A' FELS. CSÁSZÁR, ÉS AP. KIRALY
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.

Indúlt Bétsből Keddén Október 6-ik napján 1812-dik
esztendőben.

BCU Cluj / Biblioteca University Library Cluj

Császár és Császárné ő Felségek a' múlt szom-
baton (Okt. 3-dikán) elútaztak *Schloszhofba* né-
hány napokra.

Az Austriai Cs. K. segítő ármáda' vezérét
H. Schwartzenberg Lovasság' Generálissát, Csász.
Kir. Feldmarschallá nevezni méltóztatott ő Fel-
sége.

Hertzeg *Auersperg Károly* Cs. K. valóságos
Camerarius Úrnak 's az Arany-Gyapjas Rend'
Vitézének, a' maga régibb hasznos szolgálataira
's mindenkor megbizonyított hűségére való tekin-
tetből, az ő ennekelőtti volt Felmarschal-Lieu-
tenánti characterét, és az ő 1790-ben nyert Mária
Therésia katonai Rendjének czímerét, vissza ad-
ni méltóztatott ő Cs. K. Felsége.

Egy nemes indulatú, valóságos magyar szívfű Debretzeni születésű, de itt Bétsben letelepedett és tulajdon iparkodása által a' kereskedésben bámulásig boldogált kedves Hazánkfia, Cs Kir.priv. nagy kereskedő Nagy József Úr az itt lakó vagy tsak múltató Magyaroknak valóságos szerető barátjok, és ha környülállásaik kívánták felségellőjök, szív vízkórságban, munkás életének 48-dik esztendejében, e' folyó October 3-dik napján éjjél után harmadfél órakor, valamint kedves élete párjának és itt lakó atyafiainak, úgy minden őtet esmérő, betsülő, és szerető barátinak szomorúságokra meghalálózott.

A' következélt napon, úgymint a' közelebb múlt vasárnap esteli 5 órakor, az úgy nevezett *Landstrasse* külső városnak magyar útzájában, 602-dik szám alatt lévő tulajdon házának udvarára vitetvén ki lelketlen teste, a' Bétsi Reform-Ekklesiának második Predikátora T. T. *Cleimann* Úr olly szép, olly gyökerez és olly szívre ható halotti orátziót mondott felette, melly minden ott nagy számmal jelen volt halgatóknak szeméikből könnyeket fatsart - ki. Az oratzionak végződése után a' halottas kotsira tététt holt testét kedves atyafiai és baráti 20 vagy 25 kotsin a' Lazdstraszi harangoknak szomorú zúgások alatt a' temető helyre is kikísérték.

Spanyol Ország.

A' Párisi Monitőr a' következő tikkelyeket adta - ki a' Spanyol Országi újabb környülállásokról a' Londoni újságlevelekből: —

A' *Kurirnak* September 14 dikén költ darabjából: — „Egy írás, a' melly Aug. 31-dikén *Santanderből* (az északi Spanyol partról) indult, jelent i,

hogy a' Frantziák 8000 emberekkel *Bilbaót* ismét megtámadták és elfoglalták. *Santonában* 3000 emberekből álló őrizet van. E' tájon 10 ezer Spanyol insurgensek találhatnak, de nem egy helyen, hanem a' hegyeken elszéledve. Mihelyest össze gyülekeznek, azonnal meg fog támadtatni az ellenség. — „Az azeránt való vélekedések, hogy az *Alicantéhez* kiszállott expedíció hova fog fordúlni, különböznek egymástól; némelyek azt erősítik, hogy Valencia felé fog előnyomúlni a' tenger partján; mások úgy ítélnék, hogy bé fog nyomúlni az ország' belsőbb részire, hogy (a' mire Lord *Wellington* is czélozni látszik) a' Marschal *Soult* és *Suchet* armádájoknak egymással való össze tatonódásokat megakadályoztathassa.“

A' *Timesnek* Sept. 14 dikén kijött daradjából: — „Mi még most sem tudjuk, hogy mi legyen a' Lord *Vellington*' plánuma. Azt sem tudjuk, hogy 6 Augustus 25-dikén hol volt, minekutánna *Toledóba* bément. Megeshetik, hogy a' *Guadalquivir* vize felé közelített, és hogy *Cordovába* is bészállott, tudniillik abban az esetben, ha útját arra felé vette. Nékünk nagy okaink vannak arra, hogy azt higyük, hogy *Soult* eleibe fog menni *Vellingtonnak*, 's véllé meg fog ütközni. Lord *Vellington* ezen esetben valamint *Soultól* úgy *Suchettől* is fenyegettetni fogna, és az úgy nevezett Portugalliai Frantzia armádának az 6 háta megett tétetődhető új mozdulásaitól is félhetne.“

A' *Sun*' September' 14-dikén költ daradjából: — „Mi ma reggel újság leveleket vettünk *Lisbonából*, a' mellyek Augustus' 30-dikán indultak. Marschal *Soult* egész erejét össze gyűjtötte, és

útját *Cordova* felé vette. Anglus Generális *Hill* Augustus' 24 dikén még *Zafrában* vólt (nem meszsze a' *Cordovai* határtól). A' serege készen vólt, hogy abban a' szempillantatban útnak induljon, mihelyest értésire esik, hogy Marschal *Soult* *Sevillából* útnak indúlt. —

Marschal *Soult* ilyen Proklamatiót botsátott Aug. 15-dikén a' maga seregeihez: —,

„Katonák! mi ma a' Császárnak és Királynak a' mi Fejedelmünknek születése napját innepeljük. Ez a' nap kedves képzelődésekkel foglaltoskodtatja a' mi elménket, és a' mi kötelességeinkre emlékeztet bennünket. A' mi Császárunk Európának a' másik végén van; azért hadakozik, hogy ellenségeinket arra kényszerítse, hogy békéljenek meg, és a' kötések, mellyeket subscribáltak, ennekutána betsüljék meg. —

„Ezen véghetetlen távolságról egy tekintetet vetett ő Felsőge a' déli armádára; előre ellátta a' következéseket, 's eszközöket vett elő, hogy a' maga bennünk helyheztetett bizodalnát megmútassa. Mi útnak indulunk, hogy a' Császár' egyik armádájának Spanyol ország' más részében történt megverettetéséért bosszút álljunk. —

„Katonák! engedelmeskedjeteK vezéreteK szavának. A' ti bátorságtok minden akadályokon győzedelmeskedni, és minden nehézségeKnek ellent állani fog. —

„BetsüljéteK meg a' személyt és tulajdont; a' déli lakosok bámúlták a' ti fenytéKtartásotokat: mutassatok hasonló példát mindenütt, a' hova mentek. El fog jönni az idő, hogy a' Spanyolok, a' kik most ellenetek felfegyverkezve vannak, barátitok lesznek. Az ő igaz javok,

az idő, és a' dolgoknak megfontolása, használatos változást fognak az ő gondolkodásaikban okozni. Lehetetlen azt gondolni, hogy ők a' magok boldogságok' és függetlenségek ellenségeiknek örökké barátjaik maradjanak. —

„Mi semmi készülleteinket semmivé nem tesszük; még számos magazinumainkat sem. Az *Andaluziai* lakosok jól tudják, mi módon tartathatják - meg azokat számunkra, és el nem felejtkeznek arról, hogy mi vissza jövünk ide, és számot fogunk tőlök kérni azokról. —

„Mi mindent hátra hagyunk magunktól, a' minek az útban vagy a' tsatázásban hasznát nem vehetjük. Az ármádának minden szükség feletts való dolgoktól szabadnak kell lenni a' mozoghatásra. Erről és a' fenyítéktartásról, valamint szintén az utazásbéli rendről is, különös parantsolat fog kihirdettetni. A' ki ezen pontok közül egyet által hág, a' törvények' keménysége szerint büntettetik - meg, a' melly végre Katona-Commissió állítatik - fel. —

„Költ *Sevillában* Augustus 15-dikén, 1812-ben. —

„*Soult*, Dalmátziai Hertzeg.

Marschal *Marmontnak* a' *Salamankai* véres titközetről a' hadi ministerhez Párisba küldött tudósítása e'képpen folytattatik: —,

„Minthogy az ellenségnek már most semmi oka nem lehetett, hogy a' *Tormes* jobb partján dolgozzék, 's minthogy nékem más felől a' mi északi ármádánktól a' megíértetett segítségeket elvárni böltességnek lenni látszott: arra határoztam magamat, hogy közelébb menjek a' *Due-*

ro vizéhez, sőt hogy, ha az ellenség nyomni kezdené ármádámat, ezen vízen is által költöz-
zek, 's ennek job partján egy jó oltalmazó ta-
nyában szálljak-meg, addig, míg a' megtámadó-
lag való hadi munkának ideje ismét elkövetke-
zik. —

„Salamanka mellől Jun. 28-dikán indúlt-meg az ármáda, 's minthogy néki az ellenség egész erejével utánna indúlt: tehát Jul. 2-dikán *Thor-desilldsnál*, mellyet én a' magam hadi munkám' támaszkodó pontjává választottam vala, a' *Duero* vizén is által költözött. Itt igen jó tanyázó helye van egy ármádának, és én minden készsűlesekét megtettem vala, hogy az ellenség, ha valahogy az általjövést meg találja próbálni, telyeséggel ne boldogúlhasson. Jul. 3 dikán próbát is tett valami kevés sereggel az ellenség *Pollos* mellett, a' melly néki igen kedvező pont lehetett volna: hanem az én kiállított seregeim, és néhány ágyúlövéseim, csak hamarjában letették véle ezen szándékát. —

„Én azonközben még mind vártam az északi ármádától a' segítő seregeket, mellyek nékem fly visszazonozott és közönséges módon megígérttek vala (*): azonban önnön találmányosságom által is iparkodtam nevelni tsatázó erőmet. Nékem sokkal kevesebb lovasságom vólt, mint az ellenségnek. Az Anglusok' lovassága a' Német

(*) Erre ilyen jegyzést teszen a' Monitör: Ezen seregek, mellyek valósággal útnak indítottak vala, csak az ütközet után, és a' M. Marmont ármádájának már a' hátrálásakór érkeztek-meg.

lovasokkal együtt, a' Spanyolokon kívül is majd 5000 emberekből állott: nékem alig vólt 2000. Hogy lehet ilyen mérték nélkül való szám mellett dolgozni az ellenség ellen? Miképpen lehet a' nyereséget nagyobb haszonra fordítani? Nékem lovasságom' szaporítására tsak egy módóm vólt, e' t. i. hogy azokat a' lovakat elvétessem az ármádánál, mellyek ennek semmi szolgálatot nem tesznek, és olyan személyekéi, kiknek a' ló tartásra vagy jussok nintsen, vagy pedig több lovakat tartanak, mint sem a' mennyit törvény szerént tarthatnának. Én azért folyamodtam ezen kemény eszközhöz, minthogy azt az ármáda' java kívánta, 's a' hadi munkának kimenetelére is attól függött. Valami *Andalusiból* jövő szállítványtól is sok lovat elvételtem, de betsű szerént és kész fizetésért. Ezen eszköz által 1000 lovat szerzettem, melly szerént már most 3000 emberekből állott a' lovasságom. Az északi ármádától való segítséget is még mind reménlettem ámbár béteyesevés nélkül. —

„Az ármádám' 8-dik Osztálya *Asturiában* vólt Gen. *Bonnet* vezérlése alatt, hanem minthogy Leonból és Benaventéből minden seregeink kivitetek vala, tehát semmi közösülésben nem vólt a' fő ármádámmal; az északi ármádától is minden segítség nélkül vólt hagyattatva; közösülése sem vólt ezzel is, minthogy ennek vezére sem a' *Debán* hídat nem tsináltatott, mint megígérte vólt, sem vígyázó csoportokat nem küldött oda. Már munitziója sem vólt az említett osztálynak elég-séges, 's nem tudta, honmét szerezzen. E' képpen naponként terhesebbé lehetett volna az állapota, ha az ellenség által keményen nyoma:

tott volna; 's a' közelgető nagy dolgokban se részesülhetett volna a' fő tábortól ilyl meszsire elszakadva. Gen. *Bonnet* tehát így gondolkozván, hogy ha az ellenség ellent találna állani, sokkal könnyebb leszen azon tartományba ismét bémenni, mint kijönni, tehát kijött onnét, és özsze tsátolta magát *Tordesillasnál* a' fő armádával. Armádának ezen Osztállyal, 's lovasaimnak a' leírt módon lett megszaporodások, 's az északi armádától érkezhető segítségnek bizontalan vólta, 's végtére az attól való tartás, hogy ha a' Gallitziai ellenséges sereg elő talál nyomúlni, az ellen is sereget kell küldenem, arra határoztak, hogy a' hadi munkának elkezdését ne halaszszam tovább. A' *Ducro* vizén való általmenetel az ellenség' szemei előtt igen bajos lévén, Jul. 13, 14, 15 és 16-dik napjait arra fordítottam, hogy sok féle *marschokat* tétetvén, az ellenséget megtsalhassam. Tettettem, mintha *Tórón* akarnék által menni, pedig *Tordesillason* mentem által nagy sebességgel, és olly szerentsés vólтам, hogy sorba is állíthattam seregeimet, minekelőtte az ellenséggel találkoztam volna. Jul. 17-dikén még nagy sebességgel nyomúlt az ellenség *Tóró* felé, melyhezképpest hirtelenséggel tsak két osztályokat állíthatott véllünk szembe: mi pedig ezeket már annyira körül szárnyaltuk vala, hogy ha vagy több vagy leg alább tsak annyi lovasságunk lett volna, mint az ellenségnek, ő itt ezen két osztályait elvesztette volna."

Itt, vagy két levelen, a' seregeknek *Salamauka* felé tett külömbkülömb fordulásait, 's itt ott történt apróbb özsze tsapásait írja le *Marschal Marmont*. Említi, hogy *Gen. Clausel*

ki a' Fr. ármáda bal szárnyát vezérelte, a' Guarena bal partján az ellenséget kevés számmal lenni gondolván, arra réá ütött: de nem vólt elég népe, 's a' mi vólt az is fáradt lévén, még hadi rendbe sem állította vólt seregeit, mikor az Anglusok a' dolgot eszekbe vévén, a' *Clausel* előre nyomúlt tsapatjára réá ütöttek és azt vissza nyomták. A' Fr. Dragonyos osztály ugyan elég hathatósan védelmezte a' gyalogságot, hanem Gen. *Carrie*, igen meszsze találván távozni, fogságra esett. Ezek történtek 18-dikban. Ezek a' körülállások és a' nagy hévség azt kívánták, hogy 19-dikben nyúgodják az ármáda; 20-dikban reggel útnak indulván, az előlmenő Frantzia sereg elfoglalta a' kezdetét azon hegylapjának, a' melly majd Salamankáig nyúlik; az ellenség is elfoglalt egy ezzel egyarányólag nyúló hegy lapját, 's így folytatták útjokat egy más mellett *Salamanka* felé a' két ármádák, olly készüllettel, hogy egymással akármelley órában megverekedhessenek. Az ellenség egy *Cantalpino* nevű falú mellett lévő halmot elébb el akart foglalni, mint a' Frantziák, de nem érhette el czélját; a' Gen. *Bonnét* osztálya megelőzte őtet. Itt, ha elég lovassága lett vólna a' Frantziáknak, össze fogdoshattak vólna 3000 hátramaradozott Anglusokat: de így, mivelhogy a' nagy számú Anglus lovasság az elmaradozott gyalogokat kardlappal a' többek után kergette, sőt azokat, a' kik tejjességgel nem mehettek, a' lovak' hátára is felvette, tsak három vagy négy százat fogdoshattak-e! a' Frantziák. Ezen estve a' Frantziák a' *Tormes* mellett, az Anglusok pedig ismét *San-Christoval* mellett szállottak-meg. —

Jul. 21 dikén a' F. ármáda a' *Tormesen Alba* mellett által menvén, *Alba* és *Salamanka* között szállott meg. Jul. 22 dikén azon iparkodtak az Anglusok, hogy a' Salamankához másfél óra távolságra lévő *Tajaresi* tanyát elfoglalhassák, a' melly végre sok sereget vontak össze. Köztök és a' Frantziák között valami magános halmok voltak, mellyek *Aropilák* nevezete alatt esmeretesek. Ezek közül némellyeket a' Frantziák, némellyeket pedig az Anglusok foglaltak völt-el. Dél tájban kiadattak a' Frantzia ármádánál a' fordulások eránt való rendelések, de nagy részint rendetlenül telyesítettek. —

„Az 5-dik osztály (ezek ismét a' Marsbhal *Marmont* tulajdon szavai) minekutánna a' kirendelt helyre megérkezett volna, minden ok nélkül igen kiterjesztette a' bal szárnyát. Már a' 7 dik Osztály is meg érkezett völt oda, a' melly arra völt kirendeltetve, hogy amannak segítségire menjen. A' 2-dik Osztály még hátra völt. Én jól vettem eszembe, hogy melly rossz következtései lehetnek ezen rend'enségeknek, és meghatároztam magamban, hogy haladék nélkül azoknak elhárításokra menjek, a' melly könnyű dolog is lehetett volna, azért, hogy az ellenség még semmi mozdulásokat nem tett vala. Egyszer mind ér'ésemmre esett, hogy az ellenség a' maga bal szárnyáról a' jobbra seregeket küldött vala: ehzeképpest én is olyan rendelést tettem vala, hogy a' 3-dik és 4-dik osztályok az erdő megett vegyék arra felé útjokat, hogy ha szükségesnek lenni látom, vehessem hasznokat. Eppen ötödfél óra völt, mikor azon hegy' lapjára felérkeztem, a' mellynek elfoglalhatása felett a' két rész között való kemény verekedés nem soká elkedődött, midőn egy haubitz-gránát a' jobb karomat özszerontván a' jobb oldalomon is két nagy sebet ejtett, melly miatt a' vezérkedésben többé semmi részt nem vehettem. Az a' betses idő, mellyet arra kellett volna fordltanom, hogy seregünk' bal szárnyának állását meg igazítsam, haszon nélkül telt-el. Vezér nem lévén, fejt-

lenség, ebből rendetlenség támadott. Az idő eltelt a' nélkül, hogy az ellenség réánk támadott volna, de végezetre öt óraker arra kedvezőnek lenni látván a' környülállást, a' mi rossz rendben álló bal szárnyunkat megtámadta, melytől ugyan előbb vissza verteit, hanem azután azt ő is vissza verte. Osztályaink minden egy kézre való dolgozás, minden *methodus* nélküli veredtek. Generálisaink minden erővel iparkodtak különkülön helyre hozni az egészszéi fogyatkozást, melyet ha sziatén részenként elértek is, de nem érheték-el tökéletesen. Ágyúzóink dítsséggel fedték-bé magokat, vitézség' tsudait tselekedtek, és az ellenség a' mi vesztesünk mellett is véghetetlen sokaságú embert vészttet. Tsak az *Aropilakra* rohant ellenséges tsapat többet hagyott ott 800 hóltaknál. Végére hátat adtak seregeink, oda hagyták a' hegy' lapájokat, 's magokat az erdő megé vissza vonták; de a' hol ismét nagy iparkodással réajok ütött az ellenség. Generális *Foy*, ki a' mi hátrálásunknak fedezésire vótt kirendeltetve, hevesen megtámadtatott, de ő is mind anyiszor vissza verte az ellenséget, és osztályával egyetemben legnagyobb dítseret érdemel. *Alba* felé való további hátrálásunkban nem kergetett az ellenség. Egész vesztesünk valami 6000 emberre és 9 ágyúkra telt. —

„Így tevé sémmitvé egy szerentsétlen szempillantat hat heti gondos mesterseggel tett mozdulásainkat, melyeknek már leg jobb gyümötszeivel bíztattuk magunkat. En *Burgosba* vitem magamat sebeimnek gyógyíttatások végett, melyek nem annyira a' fájdalomért, mint inkább az által keserítenek engem, hogy ily keserves következéssek lett. Osztályos Generális *Fereynek Thomieresnek*, és *Desgraniersnek* halálukat sajnálhatjuk. *Gen. Bonnet, Clausel, és Menne* megsebesedtek. — Szerentsém van lenni“

„*Ragusai* Hertzeg.

Orosz Birodalom.

Moskau Sept. 17-dikén. Alig mutathatnak

a' históriák határ nélkül valóbb szerentsétlenségét, mint az, a' melly ezt a' várost érte. Senki nem tartotta magát készen annak megtörténhetéséhez, hogy *Moskau* valaha idegen kézre juthasson. Az ide való katona kormányozó egy Proklamátziót adott-ki Aug. 30. dikán, melly által a' lassanként terjedő félelmet az által a' biztatás által akarta elszélesztetni, hogy a' birodalom' első városának védelmeztetésére minden féle eszközök meg fognának tétettetni. A' félelmesek ellen kemény eszközök vétettek elő, a' mellyek leg keservesebben érdekeltek minden nemzetbeli itt lévő idegeneket. A' Kórmár szó Gróf *Rostopschin* azzal is biztatta a' lakosokat, hogy, a' valamelly véletlenül bétsapható ellenséges sereg ellen, leg hathatosabban védelmeztetni fogná a' várost, midőn végezetre egyszeriben elterjede a' rettenetes nap előtt az a' hír, hogy a' Frantzia nagy ármáda nagy sebességgel közelít a' város felé. Most kezdődött már el a' példa nélkül való scéna. Magának a' Kórmányozónak parancsolatjára Sept. 14. dikén, a' *Börse* (kereskedők' tanátsháza) a' *Bazar* (az a' piatz, a' melly az Ázsia és Európa között való lerakodás' közönséges piatzának tartatik) meggyújtattak. A' Frantzia ármáda béérkezvén, mindelt elkövetett, hogy a' tüzet mególthassa; több mint 100 gyújtogatók megfogattattak és katonai módon megölettettek: de minden iparkodást semmivé tett a' tegnap támadott nagy szél, és az, hogy az Oroszok minden tűzoltó készületeket elvittek vagy semmivé tettek. Egész lángtenger borította- el a' többire fából épült várost. Templomok, paloták, magazinumok, 's minden kereskedő boltok hamuvá lettek. Sok ezer sebes vagy beteg katonák is össze égtek. —

„A' Frantzia szélső vígyázók 20 *Werste* (3 mértföld) távolságra állottak ekkor *Warschaun* től *Kazán* felé, a' melly felé az Orosz ármáda útját vette. A' Petersburg felé menő útra is indúltak Frantzia seregek, a' melly felé nem ment Orosz ármáda.“